

Les relacions de cooperació entre Catalunya i l'Estat espanyol

**Informe
número 3**

Barcelona,
20 de desembre de 2013

Generalitat de Catalunya
**Consell Assessor
per a la Transició Nacional**

Les relacions de cooperació entre Catalunya i l'Estat espanyol

**Informe
número 3**

Barcelona,
20 de desembre de 2013

Generalitat de Catalunya
**Consell Assessor
per a la Transició Nacional**

Índex

1. Objecte de l'informe	5
1.1. Justificació	5
1.2. Antecedents	7
1.3. Propostes	9
2. Models per a una futura cooperació entre Catalunya i l'Estat espanyol	11
2.1. Consideracions generals	11
2.2. Possibles models de cooperació amb finalitats generals	15
Proposta A. Un Consell Ibèric	15
Proposta B. Un Consell Catalano-Espanyol	16
2.3. Espais de cooperació amb finalitats específiques	18
2.3.1. Les competicions esportives	19
2.3.2. La recepció d'emissions de ràdio i televisió	21
2.3.3. Les organitzacions socioeconòmiques	22
Les patronals	23
Els sindicats	24
Les Cambres de Comerç	24
Propostes generals	25
2.4. La cooperació regional: l'Arc Mediterrani	26

3. La cooperació entre territoris de llengua i cultura catalanes	28
3.1. Consideracions generals	28
3.2. Criteris i propostes	30
Proposta A. Creació d'una entesa de la Llengua Catalana	32
Proposta B. Consolidació de l'Institut Ramon Llull	34
Annexos	35
1. Els models de relació entre Estats	35
2. Organitzacions de caràcter transfronterer	38
3. Organitzacions transfrontereres no governamentals	41
4. Les organitzacions de caràcter cultural i lingüístic	43

Les relacions de cooperació entre Catalunya i l'Estat espanyol

1. Objecte de l'informe

1.1. Justificació

1. El Procés de Transició Nacional que podria portar Catalunya a esdevenir un Estat independent ha de ser entès com una gran oportunitat per establir un nou marc de relacions de cooperació estretes i constructives amb l'Estat espanyol a partir del reconeixement mutu dels dos estats, en la que hauria de ser una futura relació lleial entre iguals. En cap cas, doncs, la independència no es pot entendre com l'expressió d'una voluntat d'aïllament o de desconexió respecte de l'entorn polític, econòmic i cultural al qual es pertany, avui més extens que mai. Tot al contrari, aquest procés s'orienta a permetre que Catalunya sigui present amb veu i personalitat pròpia en l'escena internacional. Per tant, seria absurd concebre aquesta independència com una via de ruptura amb Espanya. Primer, perquè en un món globalitzat l'aïllament és inconcebible. Però, encara més, perquè tal i com es pot desprendre de les manifestacions explícites i majoritàries dels actors públics i privats que intervenen en el procés, hi ha la voluntat explícita d'enfortir els vincles històrics i actuals, col·lectius i personals que existeixen entre els dos territoris.

2. En realitat, aquest propòsit és coherent amb allò que històricament havia buscat el catalanisme polític al llarg dels darrers més de cent vint-i-cinc anys, a través de les diverses propostes pacífiques, dialogades i lleials que havia fet per intentar assolir una bona acomodació dins del mateix Estat espanyol. Unes iniciatives, d'altra banda, permanentment orientades a la regeneració i la modernització d'un Estat que ha tingut dificultats per incorporar-se als corrents més avançats de cada moment. I, precisament, ha estat la

frustració continuada d'aquesta voluntat d'acord explícita i insistent el què ha portat els catalans a voler, en aquest tombant de la Història, a explorar un camí alternatiu. Els catalans aspiraven a què l'encaix fos realitzat necessàriament en un pla d'igualtat en dignitat nacional entre tots els pobles d'Espanya i sense que se n'haguessin de ressentir les possibilitats de prosperitat econòmica, social, cultural i lingüística de cada part. Tanmateix, la frustració d'aquella via no implica pas la renúncia a voler establir en el futur una relació cooperativa satisfactòria i estable feta, ara sí, en pla d'igualtat.

3. El propòsit d'aquest informe, per tant, és el d'explorar futures fórmules de cooperació de Catalunya amb l'Estat espanyol, ajustades a les exigències dels nous temps i als nous marcs polítics, econòmics, socials i culturals als quals pertanyen. En aquest sentit, l'informe parteix del supòsit que, sigui quin sigui el desenvolupament del procés, tard o d'hora, i una vegada conclòs, caldrà establir un marc efectiu de relacions de col·laboració entre els estats d'Espanya i de Catalunya. Encara més quan, fins i tot en casos de separacions traumàtiques, l'experiència històrica demostra que, en general, al cap d'un temps es restableixen les relacions de cooperació. Un marc, doncs, que no tan sols hauria de reafirmar el millor dels antics vincles existents, sinó que sobretot fos capaç d'aprofundir-los i ampliar-los.

4. Aquest informe, temporalment, se situa en un període posterior al procés d'independització que, tant si s'ha realitzat de manera acordada com si no, tard o d'hora, reclamarà el restabliment de relacions. Una altra hipòtesi no pot ser contemplada, ni que sigui perquè en el context socioeconòmic actual els desacords ja no depenen tampoc exclusivament de la voluntat de les parts. Ara bé, el fet d'anticipar possibles formes de cooperació es deu al propòsit de dibuixar escenaris desitjables de futur que contribueixin a desdramatitzar la transició i a orientar els passos cap a una resolució del procés el més positiva possible per a tothom. En aquest sentit, seria un error llegir-lo com si es tractés de voler imposar res a ningú abans d'hora. Òbviament, qualsevol forma de cooperació futura haurà de ser resultat d'un pacte consensuat entre totes les parts. Però es pot considerar del tot legítim, encara que sigui per anticipació, que una de les parts ja mostri fins a quin punt aspira a fer possibles uns vincles de millor qualitat democràtica que els actuals.

5. Molt en particular, aquest informe també s'interessa pel sistema de relacions de cooperació que seria desitjable que s'establissin entre els territoris de parla i/o cultura catalanes que restarien dins l'Estat espanyol, sense oblidar que cal comptar amb el fet que

n'hi ha d'altres que es troben als estats francès i italià. Actualment ja existeixen institucions que a través de diverses iniciatives –sovint precàries i no exemptes de conflictivitat– han anat formalitzant projectes de col·laboració amb resultats positius. Però el nou marc polític permetrà –i obligarà– a revisar-ne la naturalesa política i jurídica i, si escau, a proposar nous projectes d'interès comú.

6. Ni que sigui una objecció, també cal deixar dit que quan l'informe es refereix a territoris de llengua i/o cultura compartides, es parla de la hipòtesi d'unes futures relacions establertes en pla d'igualtat entre estats i entre administracions territorials que tenen les seves capacitats polítiques autònomes de decisió. Per tant, les consideracions i propostes que aquí es fan només són realitzables en la mesura que totes les parts implicades les vulguin i acordin. En aquesta hipòtesi de futur ja no hi hauria d'haver lloc per a cap supòsit d'imposició d'uns territoris per sobre dels altres; hauria de ser evident el respecte a la personalitat diferenciada de cadascun i hauria de permetre superar, al més aviat possible, les velles malfiances de “pancatalanisme” que han condicionat fins ara tots els intents de col·laboració.

1.2. Antecedents

1. Per bé que és la primera vegada a la història contemporània d'Espanya i de Catalunya que es planteja tan obertament, i amb tant recolzament popular, un procés de transició política de naturalesa secessionista, la consciència de les dificultats de relació i encaix de la nació catalana a Espanya és llarga i, per tant, no sorprèn que amb el temps s'hagin anat succeint moltes i molt diverses propostes per resoldre el vell contenciós. Per no anar més enrere, es poden esmentar les idees federalistes de Francesc Pi i Margall a la segona meitat del segle XIX o, més endavant, el catalanisme federalista de Valentí Almirall. Igualment, cal tenir present l'iberisme regionalista i catalanista de finals de segle XIX i principis del XX, pel qual desfilen –amb proximitats diverses– des d'Enric Prat de la Riba a Joan Maragall. I, és clar, en el pla pròpiament polític, cal citar l'Estatut de 1932, que no sabem cap a on hauria conduït si hagués pogut tenir un desenvolupament més llarg.

2. Més recentment, i després dels anys foscos de la dictadura franquista, l'Estat de les Autonomies que va néixer com a resultat del procés de transició a la democràcia de la segona meitat dels anys setanta del segle XX, també és una sortida forçada principalment

per les reivindicacions catalanes per trobar una solució relativament nova a un vell problema. Però l'Estatut de Catalunya de 1979 naixerà amb greus mancances emmarcades en la Constitució espanyola de 1978 que es posen de manifest ben a primera hora: només cal recordar l'intent de cop d'Estat de 1981 –fonamentalment, resultat d'una reacció anta autonomista– que va ser seguit per una Llei Orgànica d'Harmonització del Procés Autòmic (LOHPA) el mateix any i que, si bé va ser declarada parcialment inconstitucional, va desvelar quina seria a partir de llavors la voluntat restrictiva de l'Estat espanyol en relació a les expectatives de desenvolupament competencial de la Generalitat de Catalunya. Unes limitacions que s'agreugen amb els anys i que la reforma estatutària de 2006 tampoc no podrà superar, particularment, després de la ferida mortal que suposà en termes de reconeixement i d'autogovern la sentència del Tribunal Constitucional de 2010.

3. Així mateix, cal esmentar els diversos intents d'establir fórmules per debatre i afavorir les bones relacions entre Espanya i Catalunya des del món intel·lectual, que mai no acabaren de reeixir. En són exemple els intercanvis epistolars i visites entre Miguel de Unamuno i Joan Maragall. I es podria fer referència a la invitació-homenatge a Barcelona, el març de 1930, als més de cent intel·lectuals espanyols per agrair-los que el 1924 s'haguessin expressat en defensa de la llengua i la cultura catalanes davant de la dictadura de Miguel Primo de Rivera. També a partir de 1964 se celebraren uns *Coloquios Cataluña-Castilla* clandestins, liderats entre d'altres per Marià Manent i Pedro Laín Entralgo, als quals s'afegí més endavant Dionisio Ridruejo, destinats a “crear un clima de comprensió mútua, de ponderació i autenticitat que tant necessita la qüestió Catalunya-Castella”, i dels quals se n'arribaren a celebrar sis. El primer es va fer a l'Ametlla del Vallès, el segon el 1965 a Toledo incorporant bascos, gallecs i valencians, i així fins al sisè del 1971, a Llinars del Vallès, en el qual participà Josep Benet amb una ponència molt discutida sobre l'estructura política – autonomia, federalisme o confederalisme– en una Espanya democràtica.

4. Amb la Generalitat ja restaurada, es pot citar l'“Encontre d'intel·lectuals espanyols i catalans de Sitges”, de desembre de 1981, organitzat per la mateixa Generalitat de Catalunya, amb papers tan destacats per part espanyola com el del filòsof José Luis López Aranguren, que ja advertí de la “rarsa” que ell representava davant de l'ofensiva centralista del moment i a la que es volia fer front amb la trobada. I encara es podria recordar l'intercanvi *Catalunya/ Espanya. Un diàleg amb futur*, organitzat per la *Fundación Encuentro* i l'INHECA a El Paular (Madrid) i Aiguablava (Girona) el 1998. Tots aquests encontres han

estat expressió de malestars diversos i de la recerca voluntariosa –generalment d’iniciativa catalana– de solucions a través del diàleg i el pacte. Però cal constatar que en la darrera dècada, en aquest terreny del pensament i paral·lelament a l’allunyament polític, Catalunya ha perdut capacitat d’interlocució amb la intel·lectualitat espanyola, amb molt escasses i particulars excepcions. Un silenci que es va fer especialment palès en la manca de resposta arran de l’editorial signat per tota la premsa catalana el novembre de 2009 amb el títol *La dignitat de Catalunya*, que ja advertia de les possibles greus conseqüències davant l’amenaça de sentència que es preveia per part del Tribunal Constitucional.

5. Amb tot això, el que es vol fer observar és que el procés sobiranista actual no deriva d’una voluntat capriciosa secessionista –“particularista” o “tribal” com dirien alguns dels seus crítics–, sinó tot el contrari. Catalunya es debat en la recerca d’un nou escenari donat el fracàs de tots els intents anteriors per trobar una acomodació justa i estable, en el marc espanyol, de la seva personalitat diferenciada. Per això, en un cert sentit, l’objectiu d’aconseguir la independència tal com és formulat de manera majoritària, a més de voler-la posar al servei de la prosperitat i la justícia social de Catalunya, de la seva identitat lingüística o de la seva ambició cultural, segueix sent també –de manera indestruïble– el de la resolució positiva del contenciós històric de les seves relacions amb Espanya.

6. En definitiva, el Procés de Transició Nacional no es pot construir “contra” l’Estat espanyol, com a mera fugida provocada per un sentiment de greuge o bastint el futur sobre el ressentiment. Al contrari, per bé que bona part dels catalans s’hagin pogut sentir humiliats en la seva dignitat nacional per un Estat que no ha convertit la diversitat plurinacional en un valor propi, l’emancipació política respecte d’Espanya s’hauria de produir de manera propositiva i constructiva. I això significa que des de Catalunya caldria ser especialment curós d’observar en tot moment un capteniment amistós envers l’Estat espanyol.

1.3. Propostes

1. L’informe es divideix en dues parts ben definides. A la primera part es contemplen tres àmbits possibles de cooperació entre estats. Primer es fa una proposta ambiciosa de cooperació multilateral que, a més d’incloure l’Estat espanyol i Catalunya, contempla la inclusió de la resta d’estats de la península Ibèrica. En segon lloc, s’estudia una proposta de

simple relació bilateral. Per últim, es fa referència a la cooperació regional coneguda com a Arc Mediterrani. Totes les propostes estan fonamentades en models existents en l'òrbita geopolítica a la que pertany Catalunya i que ja han estat degudament experimentades. Inevitablement, algunes de les propostes van més enllà dels actuals límits de l'Estat espanyol, simplement per la raó que avui dia hi ha marcs més generals d'interrelació que els pròpiament definits per les fronteres estatals. A més, també es detallen les circumstàncies que podrien acompanyar les futures relacions de l'Estat espanyol amb Catalunya en alguns dels terrenys en els quals aquesta relació pot tenir més rellevància social com són les competicions esportives, la recepció d'emissions de ràdio i televisió o la cooperació entre les organitzacions econòmiques.

2. A la segona part, el document proposa una reflexió, també oberta, sobre el nou marc de cooperació que es podria establir entre els territoris de llengua i cultura catalanes. És un àmbit que desborda les fronteres estrictes de l'actual Estat espanyol, i que inclou territoris a l'Estat francès i l'italià. També aquí l'objectiu final és el de proposar fórmules que permetin superar el cúmul de dificultats i malentesos creats històricament, en molt bona part i precisament, a remolc de les tensions polítiques entre l'Estat espanyol i Catalunya. En la mesura que les primeres resistències estiguessin resoltes, hauria de ser possible trobar fórmules que normalitzessin les relacions entre aquests territoris de llengua i cultura comunes, tal com és propi en el marc d'altres llengües i cultures.

3. L'informe es completa amb uns annexos en els quals es descriuen breument els casos que han servit de referència, i s'esmenten diverses organitzacions que ja treballen per a la cooperació interterritorial en els diversos nivells considerats.

2. Models per a una futura cooperació entre Catalunya i l'Estat espanyol

2.1. Consideracions generals

1. La situació geoestratègica de Catalunya dins de la península Ibèrica –a bastament estudiada per geògrafs com Pierre Deffontaines o historiadors com Jaume Vicens Vives– i, d'altra banda, la seva llarga pertinença a l'Estat espanyol, han conformat una estretíssima xarxa de relacions en tots els àmbits. Més enllà de les dependències polítiques, i a tall d'exemple, es poden considerar entre d'altres:

- Els moviments demogràfics: només al llarg del segle XX, més de tres milions de persones nascudes a la resta de l'Estat espanyol es van desplaçar a Catalunya.
- Les interdependències comercials: el 2012 Catalunya exporta a la resta d'Espanya per valor de 49.000 milions d'€ -el 34 per cent de la seva producció-, i importa mercaderies de la resta d'Espanya per valor de 26.000 milions d'€ (Interreg, 2013).
- Els profunds vincles culturals: un 50,7 per cent dels catalans de 14 i més anys té el castellà com a "llengua d'identificació" personal (Informe de Política Lingüística 2012).

2. Així mateix, el procés de globalització –dit també de mundialització–, ha fet que aquests vincles s'hagin estès a la resta del món, i molt particularment a la Unió Europea, a la que pertanyem des de 1985, és a dir, fa prop de trenta anys. En aquest cas, els intercanvis de tot tipus i les formes de cooperació també han estat creixents (només en el terreny comercial, el 2012 Catalunya exportava el 40,2 per cent de la seva producció a l'estranger, superant el 34 per cent exportat a la resta d'Espanya (Interreg, 2013).

3. És també com a precedent d'aquesta progressiva globalització i la corresponent minimització del paper de la frontera que, particularment a l'Europa de després de la Segona Guerra Mundial, van començar a aparèixer múltiples fórmules de cooperació interestatal, fins i tot abans de la creació de l'anomenat Mercat Comú. Ara mateix, si parem atenció als

països als quals Catalunya és comparable per població, territori o PIB –Àustria, Bèlgica, Dinamarca, Finlàndia, Irlanda, Noruega, Portugal, Suècia i Suïssa, o fins i tot els Països Baixos–, dos formen part del Benelux, quatre participen al Consell Nòrdic o al Consell d'Estats del mar Bàltic, un altre al Consell Britànic-Irlandès i vuit són membres de la UE. De manera que si bé és cert que l'Estat encara és l'agent fonamental de la interacció política, social i cultural, en canvi és clar que la seva sobirania s'utilitza cada vegada més per facilitar la cooperació i no per garantir la protecció dels mercats interiors o l'aïllament dins les pròpies fronteres. I, precisament, a la vista d'aquesta disminució progressiva de la importància de les fronteres clàssiques i del desenvolupament de la capacitat d'interrelació, en el marc d'un aprofundiment de les polítiques europees comunes que comporten cessió de competències –en moneda, ara també en les polítiques pressupostàries d'endeutament i properament en les financeres, laborals, fiscals... –cal considerar molt seriosament si, en una perspectiva de futur, fórmules com la federació o la confederació d'estats, políticament molt costoses, no deixaran pas a aquests nous models de cooperació entre estats, molt més funcionals i eficients, acomodats a la pluralitat d'escales i geografies, en un nou paradigma que ha estat qualificat d'antiwestfalià.

4. Potser per les raons abans esmentades, es pot explicar que un dels casos més recents i significatius de secessió acordada, la de Txèquia amb Eslovàquia el 1993, no suposés cap problema especial. Després d'un anomenat “divorci de vellut” –en referència a l'anterior “revolució de vellut” que havia viscut l'antiga Txecoslovàquia el 1989–, les economies respectives no van patir cap daltabaix significatiu i van seguir cadascuna el seu propi creixement. Però, sobretot, l'entrada simultània a la Unió Europea el 2004 va acabar dissolent els esculls que quedaven en relació a temes com la ciutadania i el moviment transfronterer de persones. Des del punt de vista lingüístic segueix sent habitual el coneixement de les dues llengües a cada territori –més el txec a Eslovàquia–, i la rivalitat en esports com el futbol o l'hoquei sobre gel ha donat lloc a uns “campionats federals” i fins i tot a la consideració de reunificar en el futur les respectives seleccions nacionals.

5. Paral·lelament, doncs, a aquestes estretes xarxes de relació, i com a resultat de la pertinença i l'obertura a altres espais polítics, econòmics, culturals i del coneixement, la signatura de tractats i acords ha comportat un extraordinari relaxament del caràcter separador de les velles fronteres. La funció separadora de la frontera –de barrera tancada i vigilada– ha anat donant lloc a la d'un espai obert de cooperació i interrelació. Tractats com

els de Schengen, signats el primer el 1985 i el segon el 1995 amb l'objectiu de garantir la lliure circulació de béns, serveis, capitals, treballadors i viatgers, fins i tot han desmantellat físicament en molt poc temps els vells controls policials fronterers. Però sobretot les polítiques europees a favor de les relacions transfrontereres han multiplicat els projectes de col·laboració i han reduït de manera significativa els vells obstacles entre estats. En aquest sentit, esmentem tot un seguit d'exemples reeixits a l'Annex 2, en diversos àmbits i a escales molt diferents. I cal afegir que a aquests acords s'hi solen afegir països que, com Noruega o Suïssa, sense pertànyer a la Unió Europea, també volen i poden gaudir dels seus avantatges.

6. De fet, cada vegada més, els geògrafs entenen el territori com un procés i no com un contenidor. L'economia global, els intercanvis culturals, la mobilitat de persones i mercaderies, ja no es guien atenent les fronteres polítiques dels estats-nació, sinó que determinen una pluralitat de geografies i d'escales que els transcendeixen. És per això que, en els darrers anys, també a la Unió Europea s'ha anat passant d'aquelles primeres polítiques de suport al desenvolupament regional a unes noves polítiques d'estímul a la creació de xarxes que donen sentit a l'existència de distintes formes d'agrupació en funció dels objectius de desenvolupament, definint noves àrees com la Regió del mar Bàltic o la Regió del Danubi, entre d'altres. És en aquesta línia que el 2006 la UE va crear un nou instrument legal per a la col·laboració regional i macroregional anomenat EGTC (*European Grouping for Territorial Cooperation* o Agrupació Europea de Cooperació Territorial), que permet a tota mena d'ens públics –municipals, regionals, estatals...– establir formes i àmbits de cooperació sense necessitat d'establir tractats internacionals, i que en l'actualitat ja en són més d'una vintena. Es pot dir, en un cert sentit, que el nou model allibera les regions acollides a l'EGTC dels lligams amb els estats i desdibuixa la força de les fronteres polítiques.

7. Vista des d'aquesta perspectiva, doncs, la independització de Catalunya d'Espanya no hauria de comportar dificultats insalvables per arribar a un grau de relacions i intercanvis semblant a l'actual. I molt especialment si la negociació de la separació no posa en qüestió la continuïtat de Catalunya dins de la UE. Però, fins i tot en l'hipotètic cas que Catalunya en quedés temporalment fora, amb tal que el nou Estat català s'adherís a tractats com l'esmentat de Schengen, al de l'EFTA (Associació Europea de Lliure Comerç), a organitzacions europees i internacionals que són considerades en altres informes d'aquest

Consell i a les noves xarxes i espais que van més enllà de la UE, un cop acomodats a les noves regles de joc, els intercanvis entre Catalunya i l'Estat espanyol haurien de tornar a fluir progressivament tan bé com fins ara.

8. En altres informes d'aquest Consell es consideraran de manera tècnica qüestions com una possible doble nacionalitat per a aquells catalans que no vulguin renunciar a la seva nacionalitat espanyola prèvia. També caldrà resoldre com s'articularien jurídicament en el futur els drets de ciutadania dels actuals residents a Catalunya que no volguessin acollir-se a la nova nacionalitat catalana, o els dels catalans que ara no hi resideixen però volguessin tenir-ne la nacionalitat. I serà decisiu trobar les millors fórmules de respecte a les minories nacionals, culturals i lingüístiques que determinarien la hipotètica realitat d'una Catalunya independent. Però és notori que també en aquests terrenys caldria trobar les solucions jurídiques per tal de no violentar les voluntats individuals, procurar acomodar els sentiments de pertinença, no posar dificultats a la lliure circulació de les persones i, sobretot, ser exemplars en el respecte a la diversitat i les minories.

9. Ara bé, com s'ha dit, l'objectiu d'aquest informe no és limitar-se a afirmar que, de bé a bé, les xarxes de relacions polítiques, comercials, culturals o en l'àmbit individual no quedarien especialment afectades per les noves realitats estatals, sinó que vol proposar escenaris de millora substantiva i de formes de cooperació més estretes i menys plenes de suspicàcies que les actuals. És en aquest sentit que es presenten uns models de cooperació inspirats en d'altres que ja existeixen, i que més que no pas com a models tancats, cal veure sobretot com a il·lustració de les noves oportunitats que podria oferir la independència de Catalunya.

10. Cal recordar finalment, tal com ja havia estat dit, que per entendre l'ambició del tipus de propostes que es fan es compta amb que el Procés de Transició Nacional, més enllà de la separació inicial, hauria d'acabar provocant una transformació radical en la manera com es conceben cada una de les nacions polítiques, l'espanyola i la catalana i, per tant, hauria d'implicar l'abandonament de les antigues cultures fonamentades en una relació desigual d'imposició i submissió. Certament, és impossible ara mateix fer prediccions sobre com podria canviar el projecte de nació espanyola després de la independització de Catalunya, i de com afectaria als equilibris respecte de les altres nacionalitats i regions –per fer servir els termes constitucionals espanyols– que resten al seu interior. I tampoc és possible saber fins a quin punt Catalunya sabria assumir ràpidament un sentit d'estat que fins ara no ha pogut demostrar i, per tant, si se sentiria prou segura com per emprendre els grans objectius de

cooperació que aquí se suggereixen. Tanmateix, a la vista de la rapidesa i radicalitat dels canvis polítics que s'han vist des de finals de segle passat, tampoc res no impedeix suposar que la capacitat d'acomodació a un nou escenari pot acabar sent més accelerat i planer que no sembla ara mateix. Encara més, el fet de proposar objectius ambiciosos, per bé que ara sembli que s'assenyalen horitzons excessivament llunyans, és una manera d'afavorir la voluntat d'encarar el futur positivament. L'existència dels escenaris de cooperació que es proposen, doncs, per a uns podria significar no quedar entotsolats en sentiments de frustració col·lectiva, i per als altres podria significar no caure en una eufòria excessiva que fes perdre de vista les forces limitades que tindria un nou Estat com Catalunya.

2.2. Possibles models de cooperació amb finalitats generals

Proposta A. Un Consell Ibèric

La primera proposta és la més ambiciosa, però per aquesta mateixa raó més defensable en virtut dels objectius de cooperació interterritorial que es pretenen. Es tractaria de proposar la creació d'un Consell Ibèric, a l'estil del *The Nordic Council* (Annex 1.2), format pels quatre estats de la península: Espanya, Portugal, Catalunya i Andorra. La seva justificació ve donada, a part dels llaços previs de diferent naturalesa, pels interessos comuns en tots els terrenys i la possibilitat de buscar una fórmula de cooperació que, afavorint-los, reforçés la capacitat d'influència, especialment dins de la UE. El Consell Ibèric –amb dades de 2012– reuniria una població de més de 57 milions d'habitants i acumularia un PIB superior als 1.196.000 milions d'€, amb un PIB per càpita superior als 21.000€.

El Consell Ibèric, seguint el model del Consell Nòrdic, podria tenir la següent estructura:

- Un Consell de Parlamentaris, representant els respectius parlaments, en una proporció aproximada a la població de cada estat. Els seus acords serien recomanacions que per tal de tenir efectes haurien de ser assumides posteriorment per cada parlament i pels governs estatals.

- Un Consell de Ministres orientat a la cooperació intergovernamental, constituït pels primers ministres o presidents de govern de cada estat, per bé que a les sessions ordinàries hi participaria el Ministre per a la Cooperació ibèrica de cada territori. La presidència del Consell de Ministres podria ser rotatòria.
- Una Secretaria General permanent.

Les matèries de la seva competència, que podrien ser objecte de treball en comissions constituïdes *ad hoc*, podrien ser les següents:

- Les polítiques ambientals, energètiques i hidràuliques.
- Les polítiques de seguretat i defensa.
- Les polítiques de cooperació cultural, esportiva i de comunicacions.
- Les polítiques industrials, comercials i financeres.
- Les polítiques agrícoles i de pesca.
- Les polítiques d'infraestructures.
- Les polítiques migratòries.
- Les polítiques educatives, de salut i recerca.

Si se seguís l'exemple del *Council of the Baltic Sea States* (Annex 1.3), es podria considerar la possibilitat d'establir un segon nivell d'associació definint un estatus d'observador, amb països com el Marroc o altres territoris amb qui convingués establir-hi formes particulars de cooperació, més enllà de la Unió Europea.

Proposta B. Un Consell Catalano-Espanyol

La segona proposta troba la seva inspiració en el vell model –però renovat des del 2008– que ofereix el *Benelux* (Annex 1.1) i que reuneix tres estats en un acord de cooperació fonamentalment econòmica. A més, també té en compte, en part, l'experiència recent de *The British-Irish Council* (Annex 1.4), que permet formes de cooperació entre estats i regions en una fórmula flexible i asimètrica. Es tractaria, en definitiva, de proposar la creació d'un Consell entre l'Estat espanyol i l'Estat català, amb l'objectiu de buscar les màximes sinèrgies

de cooperació entre els dos països.

El funcionament institucional, també seguint els models citats, es podria basar en:

- Un Consell de Ministres, constituït per ministres permanents de cada país. Es reunirien periòdicament, ocupant la presidència de manera alternativa. L'aplicació de les decisions preses hauria de ser assumida posteriorment per cada executiu.
- Una Assemblea Interparlamentària de caràcter consultiu, amb diputats d'ambdós parlaments.
- Unes Comissions Permanents de Treball per a cadascun dels grans àmbits d'actuació que s'haguessin establert en el Tractat, constituïdes paritàriament per parlamentaris dels respectius parlaments.
- Una Secretaria General permanent.

El Consell Espanyol-Català es crearia a través d'un Tractat que en determinaria el funcionament i les competències i que, lògicament, hauria de respectar les normatives derivades de la pertinença comuna a la UE, si fos el cas. Només a tall indicatiu, les competències i les respectives comissions podrien tractar els següents àmbits:

- Cooperació monetària i financera.
- Cooperació industrial i comercial.
- Cooperació en agricultura i pesca.
- Cooperació duanera i fiscal.
- Cooperació en salut, educació i recerca.
- Cooperació cultural, esportiva i en mitjans de comunicació.
- Cooperació mediambiental, particularment en energia i aigua.
- Cooperació en infraestructures.
- Cooperació en temes de defensa i seguretat.
- Cooperació en temes migratoris.

En un model més agosarat, però també més aprofundit, es podria intentar seguir l'esquema

flexible del Consell Britànic-Irlandès i donar cabuda específica a determinades regions a l'Assemblea Interparlamentària Consultiva del Consell amb una representació específica de cada territori, tot respectant el caràcter paritari interestatal.

2.3. Espais de cooperació amb finalitats específiques

Si bé l'informe s'ha de mantenir necessàriament en un pla general, és notori que hi ha alguns àmbits específics que són especialment sensibles a la resolució que es doni a aquests marcs de col·laboració entre estats. I és cert que, en molts casos, les relacions que se situen en aquests àmbits poden ser perfectament resoltes al marge de les propostes anteriors les quals, per la seva ambició, pressuposen un recorregut temporal que podria excedir la necessitat d'una resposta més ràpida. Per aquesta raó, també sense voluntat d'exhaustivitat i més aviat a tall d'exemple, se'n tracten alguns d'especialment significatius.

Cal tenir en compte, també, que a causa de les normatives de moltes organitzacions internacionals, les representacions són obligatòriament estatals, i això fa que les associacions catalanes, fins ara, en moltes ocasions hagin hagut de ser presents a través de la corresponent entitat o federació espanyola. Hi ha excepcions –les que associa la Federació d'Organitzacions Catalanes Internacionalment Reconegudes, FOCIR (Annex 4.10) –, si bé que aquestes pertanyen principalment als àmbits de la cultura, el coneixement, l'esport i la joventut. Cal suposar que, per bé que una Catalunya sobirana permetria automàticament una representació directa a tots els organismes internacionals, la llarga tradició de relació amb l'antic àmbit estatal i el fet de compartir, com a veïns, un mateix espai físic, també donaria lloc a múltiples formes de cooperació bilateral de caràcter sectorial, especialment en matèries com l'abastament d'energia, recursos hidràulics, transports terrestres, medi ambient, sanitat, comerç, fiscalitat, seguretat, etc. Aquestes relacions bilaterals sectorials, que es donen amb profusió entre estats que comparteixen fronteres, podrien ser complementàries o si escau alternatives a les relacions de cooperació analitzades a l'epígraf 2.1.

En particular, aquí s'han escollit tres àmbits ben diversos però tots ells rellevants. En primer lloc, el món de l'esport pel fet que teixeix una estreta relació entre clubs i territoris, i que en

cas d'una Catalunya independent canviaria substancialment les dinàmiques actuals. En segon lloc, la ràdio i la televisió, que tenen un paper determinant en l'establiment dels espais de comunicació nacional i que, per tant, caldrà acomodar a la nova realitat política. Finalment, tractem molt breument el cas d'algunes organitzacions socioeconòmiques, que si bé ara no es caracteritzen per tenir desenvolupat un marc de relacions bilaterals dins d'Espanya, en canvi, en les noves circumstàncies que aquí s'estudien, podrien ser especialment convenients. L'exercici que es fa aquí, dut a terme per part dels agents que hi estan implicats, caldria estendre'l també en el futur al món universitari i de la recerca, a l'àmbit dels intercanvis culturals com el cinema o les arts plàstiques, i a tots aquells camps sectorials que, per la seva concreció i especificitat, escapen als objectius dels informes del CATN.

2.3.1. Les competicions esportives

1. Un dels àmbits que alimenta més sensibilitats a l'hora d'establir vinculacions emocionals i simbòliques entre els ciutadans, el territoris i l'Estat que els representa, és el de les competicions esportives. Cal adonar-se que, paradoxalment, la competició esportiva no desenvolupa tant un esperit de confrontació i divisió com un sentiment de pertinença a un sol espai de relació. És per això que a l'hora d'imaginar una nova realitat estatal per a Catalunya, una de les primeres qüestions que es formulen és la de com quedaria afectat l'espai de les competicions esportives.

2. Amb tot, i en primer lloc, s'ha de dir que pel sol fet d'esdevenir un estat independent, de manera quasi automàtica –després dels pertinents processos de petició d'ingrés–, s'accediria a la presència internacional en aquelles competicions en què es participa amb representacions estatals. En concret, Catalunya podria participar en els Jocs Olímpics amb els esportistes que haguessin optat per pertànyer a la selecció nacional catalana de la seva disciplina esportiva. Així mateix, també podria participar en els campionats mundials de futbol o de qualsevol altra especialitat en les quals pogués formar equips nacionals.

3. A més dels factors emocionals lligats a les competicions esportives, que els confereixen una gran popularitat, no es pot perdre de vista la dimensió econòmica que té el món de l'esport, tant per la magnitud del valor del mercat professional d'esportistes i pels ajuts estatals que es destinen a la seva preparació i a l'organització de competicions, com per

l'impacte de l'esport en les audiències –i, per tant, en els ingressos publicitaris– dels mitjans de comunicació. D'altra banda, la participació directa en els esdeveniments esportius internacionals representa una gran oportunitat per als esportistes, per als mateixos clubs i, lògicament, per a l'economia i la projecció internacional del país que hi participa.

4. En el cas de l'esport, tanmateix, cal tenir molt present que malgrat la simbologia política que proporciona la competició entre seleccions nacionals, els actors principals són clubs privats, i que les competicions també són organitzades per associacions privades nacionals i internacionals. Per tant, la participació a cada competició no ve exclusivament determinada pels límits administratius sinó que respon als interessos dels clubs. Només a tall d'exemple és pot esmentar que el Mònaco de futbol juga a la lliga francesa, mentre que el Swansea i el Cardiff juguen a l'anglesa, tot i que Gal·les té lliga pròpia. Igualment, el Toronto Raptors canadenc juga a la NBA nord-americana. En el nostre entorn, diversos equips d'Andorra juguen a la lliga espanyola, i fins i tot un modest equip de la Vall d'Aran -el Bossost de futbol– pot jugar a la lliga francesa. I, encara, en rugbi, el Dragons Catalans de Perpinyà juguen a la *Superleague* anglesa i un dels equips dels Enginyers de Poble Nou ha jugat diverses temporades a la lliga del comtat anglès de Hertfordshire. És a dir, les divisions estatals –ja ara– no representen cap obstacle formal per a la cooperació esportiva entre clubs i lligues.

5. En definitiva, cal comptar que els interessos econòmics i esportius dels clubs, i els dels mitjans de comunicació especialitzats, acabaran determinant la més que probable continuïtat de la participació dels clubs en competicions espanyoles o catalanes, segons l'esport i allà on estigui més arrelat. Per això, i sense voler entrar a prejutjar decisions que hauran de prendre els clubs i els mateixos esportistes en el seu moment, res no impediria, per exemple, que el FC Barcelona, el RCD Espanyol i la resta d'equips que ara participen a lligues espanyoles, seguissin participant a la mateixa Lliga de Futbol Professional com, molt probablement, seria de l'interès d'uns i altres. Sense oblidar, és clar, que la celebració de competicions d'àmbit europeu regides, com en el cas del futbol, per organitzacions també privades com la FIFA o la UEFA, poden esdevenir cada vegada més rellevants i, en el futur, modificar els models de competició actuals.

2.3.2. La recepció d'emissions de ràdio i televisió

1. El reconeixement de Catalunya com a Estat independent atribuiria al nou Estat la gestió, planificació, administració i control de l'espectre radioelèctric, que és considerat un bé de domini públic. Particularment, una vegada que fos membre de la Unió Internacional de Telecomunicacions (UIT), s'haurien d'adjudicar les noves llicències dels diferents serveis de comunicació a través dels concursos corresponents. A Catalunya tots aquests processos recaurien inicialment en mans de l'actual Consell de l'Audiovisual de Catalunya (CAC) que, en el marc d'un estat independent, podria encara evolucionar fins a convertir-se en una autoritat reguladora que aglutinaria totes les competències audiovisuals i en telecomunicacions, en el sentit que estableix l'Agenda Digital Europea (ADE) i seguint un model similar al de l'*Office of Communications britànic* (OFCOM).

2. Des de la perspectiva d'aquest informe sobre les formes de cooperació entre els dos estats, el que interessa és considerar quines presències i intercanvis es podrien produir entre els diversos operadors de ràdio i televisió presents a l'actual espai de comunicació català, sobretot en la perspectiva d'oferir el servei públic que els ciutadans hipotèticament podrien demandar, tenint en compte les audiències de partida. Sigui com sigui, cal tenir present que, d'una banda, els avenços tecnològics faciliten cada vegada més que els usuaris tinguin accés a continguts emesos des de qualsevol lloc del món i, de l'altra, que caldrà tenir en compte el marc legislatiu en el que previsiblement es trobaria Catalunya dins de la Unió Europea i que estableix criteris com els de la Directiva de Serveis de Comunicació Audiovisual (DSCAV).

3. Una proposta convenient podria ser la següent:

- Des de la constitució del nou Estat i mentre es negocia l'entrada a la UIT i finalment es resol la convocatòria dels concursos per a la distribució de les noves llicències, el més raonable seria autoritzar provisionalment la prestació de serveis als operadors audiovisuals que fins a aquell moment emetien a Catalunya. Per tant, d'entrada, es mantindria obert l'accés a les programacions que es reben actualment; això sí, restant des d'aquell moment sota els criteris reguladors de l'organisme competent.

- Tanmateix, per bé que d'entrada no són previsibles grans canvis respecte els operadors actuals, la resolució futura dels nous concursos hauria d'incidir en alguns condicionaments com ara la producció de continguts en llengua catalana o l'obligació d'invertir part dels ingressos en produccions al propi territori, com ja és ara condició en l'àmbit espanyol. I, en qualsevol cas, tots els mitjans ja estarien sota la competència directa del CAC, i molt particularment en el compliment de la normativa sobre continguts (pluralisme, tractament de les minories, protecció de menors, etc.).
- En relació a les emissions del prestador públic espanyol (RTVE), seria aconsellable negociar la signatura d'un acord transfronterer amb l'Estat espanyol amb l'objectiu d'establir la reciprocitat entre la recepció de les seves emissions i assegurar, com a mínim, la recepció de les emissions del prestador públic català als territoris de l'Estat espanyol de parla catalana (Illes Balears, País Valencià i Franja de Ponent).
- Hi ha un terreny on és difícil fer previsions, perquè no existeixen encara estudis aprofundits, que és el del mercat publicitari en què es desenvolupen els mitjans audiovisuals. És molt previsible que els canvis que es produirien en aquest mercat a causa de la creació del nou Estat –per exemple, per les normatives lligades a l'ús de la llengua pròpia del país, o senzillament per l'acomodació dels missatges a la idiosincràsia dels consumidors locals– també influïrien en la futura composició, oportunitats i rellevància dels operadors.
- No cal dir que en cas de l'existència d'un marc més ampli de cooperació entre els estats espanyol i català com els suggerits anteriorment –un Consell Catalano-Espanyol, per exemple–, aquest marc de cooperació audiovisual podria ser molt més ampli, no limitat a l'intercanvi d'operadors i de continguts, sinó també extensiu al terreny del desenvolupament tecnològic, de la capacitat industrial i de la recerca en aquest camp.

2.3.3. Les organitzacions socioeconòmiques

1. Un àmbit completament diferent és el de les organitzacions socioeconòmiques, que determinen uns espais –l'empresarial, laboral i comercial– en els quals les interrelacions són

estretíssimes. Però donat que l'activitat es desenvolupa dins d'un mateix espai normatiu, fins ara sembla que no s'ha sentit la necessitat de desenvolupar estratègies de cooperació interterritorial dins del propi Estat espanyol. A més, la preeminent relació vertical entre les organitzacions socioeconòmiques fa que en l'actualitat, i en la major part de casos, pràcticament no es pugui parlar de bilateralitat entre aquestes, i encara menys en el pla autonòmic.

2. En aquest sentit, és de preveure que, cenyint-nos a les organitzacions, el fet que Catalunya fos un estat independent faria necessari l'establiment d'aquestes relacions bilaterals. A més, donaria accés a una representació internacional que ara queda en mans de l'organització estatal. Per tant, més que no pas salvaguardar formes de cooperació ara inexistents, el nou estatus polític de Catalunya podria ser una ocasió per establir-les per primera vegada. A les línies següents es consideraran, de manera diferenciada, patronals, sindicats i cambres de comerç.

Les patronals

Les patronals catalanes no tenen establertes relacions formals directes ni amb altres patronals autonòmiques, ni amb les europees i d'altres àmbits internacionals. El marc de cooperació institucional sempre passa, obligatòriament, per la seva pertinença a la *Confederación Española de Organizaciones Empresariales* (CEOE) a través de Foment del Treball. Això no és obstacle per a possibles intercanvis informals entre elles, però sempre vinculats estrictament al desenvolupament de projectes concrets –a Catalunya, especialment els que promou la CECOT i la PIMEC–, i que tant es poden referir al marc espanyol com a l'internacional.

L'únic marge de representació internacional directa de les organitzacions empresarials es produeix a nivell sectorial –per exemple, entre gremis- o en iniciatives concretes d'impuls autonòmic com és la presència en els Quatre Motors d'Europa (Annex 2.8). Des d'aquest punt de vista, la independència de Catalunya no representaria cap dificultat de relació exterior, simplement perquè, per ara, les patronals catalanes no poden sostreure's a la seva dependència espanyola. Tot el contrari, a més de poder ser directament presents a les organitzacions internacionals, podrien establir relacions bilaterals directes amb patronals d'altres països.

Així mateix, les patronals catalanes es podrien plantejar una relació bilateral amb la CEOE, tot i que el seu caràcter fortament institucional fa que aquesta organització, fonamentalment, s'ocupi de ser present en els òrgans de l'Estat espanyol; és a dir, a més de seixanta consells, fundacions i instituts públics. A part de l'àmbit local, només és present en dues institucions supraestatals europees: el *BusinessEurope* (una organització de federacions empresarials amb 41 membres de 35 països) i el Comitè Econòmic i Social Europeu (CESE) de la UE, i en quatre organismes internacionals com són l'Organització Internacional del Treball (OIT), l'Organització Internacional d'Employadors (OIE), la *United Nations Centre for Trade Facilitation and Electronics Business /UN/CEFACT* i el *Business and Industry Advisory Committee to the OECD* (BIAC).

Els sindicats

En relació als dos principals sindicats a Catalunya, la UGT i CCOO, si bé estan vinculats a les respectives organitzacions estatals, al contrari de les patronals, ambdós tenen una notable autonomia de funcionament. La relació de caràcter federal amb les organitzacions estatals fa preveure que, en cas d'una Catalunya independent, aquests sindicats no veurien especialment afectat en el seu funcionament. En tot cas, com que la seva pertinença a les organitzacions sindicals internacionals es fa actualment a través de les organitzacions espanyoles –la Confederació Europea de Sindicats i la Confederació Sindical Internacional–, en el futur, ambdós sindicats serien presents directament a les organitzacions internacionals esmentades.

Les Cambres de Comerç

Les Cambres de Comerç són corporacions de dret públic amb personalitat jurídica pròpia, orientades a la promoció de l'activitat econòmica i la prestació de serveis a l'empresa. A Catalunya hi ha les de Barcelona, Girona, Lleida, Manresa, Palamós, Reus, Sabadell, Sant Feliu de Guíxols, Tarragona, Tàrrrega, Terrassa, Tortosa i Valls. Existeix un Consell General de Cambres de Comerç de Catalunya, on la de Barcelona hi ostenta la presidència. També hi ha un *Consejo Superior de Cámaras*, d'àmbit estatal, on hi ha representades les 85 cambres espanyoles. En l'actualitat, però, i en concordança amb el procés generalitzat de recentralització estatal, a *las Cortes* hi ha en tràmit un Projecte de Llei de cambres oficials de comerç en el qual es proposa la creació de la Cambra d'Espanya per tal que actuï com a

màxima representació de totes les cambres. Aquest nou model, que seria d'adscripció obligatòria per a totes les empreses –encara que de finançament voluntari– estaria regida per un plenari d'elecció indirecta i constituït, en un 85 per cent dels seus representants, a proposta de l'Administració, dels quals més del 50 per cent pertanyerien a l'Administració General de l'Estat.

Les Cambres catalanes, però, sí que tenen relacions amb organismes internacionals com l'Assemblea de Cambres de Comerç del Mediterrani (ASCAME), l'*Eurochambres* (que agrupa 1500 cambres de 36 països), la *Asociación Iberoamericana de Cámaras de Comercio* (AICO) o la *International Chamber of Commerce* (ICC), on la Cambra de Barcelona ocupa la Secretaria del Comitè espanyol. També participen en l'*Enterprise Europe Network* (EEN), una xarxa europea orientada a les petites i mitjanes empreses. En un estat independent, no sembla que hagués d'afectar aquest marc de relacions i, certament, les cambres catalanes podrien establir relacions directes amb les cambres espanyoles a través d'algun nou organisme. Un exemple de relacions transfrontereres entre cambres l'ofereix la Cambra de Comerç BIHARTEAN (Annex 2.5), fruit de l'associació de cambres de Guipúscoa i de Baiona, seguint el model de l'Agrupació Europea d'Interès Econòmic (AEIE).

Propostes generals

Des de la perspectiva d'aquest informe, es considera pertinent tenir en compte tant la possibilitat d'establir relacions bilaterals entre patronals com entre sindicats i cambres de comerç. L'existència de dos estats seria una oportunitat per millorar la reorganització de les empreses que tinguin centres de producció a cada territori i la redefinició dels marcs de relació laboral que els regulen. Sembla lògic que aquesta circumstància afavoreixi l'aparició de formes de cooperació entre organitzacions que representin els seus interessos. Un fet que estaria particularment justificat en el cas que es creés algun dels consells abans suggerits, en els quals es discutirien polítiques comunes en l'àmbit laboral. L'existència de polítiques de cooperació econòmica, comercial i laboral, tant en un hipotètic Consell Ibèric com en un Consell Català- Espanyol, doncs, donarien lloc a la conveniència d'actuacions conjuntes, pactades en cadascun dels sectors per a la defensa conjunta dels seus interessos.

2.4. La cooperació regional: l'Arc Mediterrani

Si bé se situa en un marc completament diferent del de les relacions bilaterals o multilaterals entre estats, aquest informe no podia ignorar precisament un dels espais més rellevants de cooperació regional. Efectivament, una de les expressions més clares d'aquestes noves realitats territorials de caràcter econòmic que no observen les fronteres tradicionals dels estats, és l'anomenat Eix o Arc Mediterrani. Tal com s'ha dit, les fronteres econòmiques ja no són estrictament les dels estats. Avui dia hi ha xarxes entre punts que no necessàriament tenen una continuïtat física, i existeixen corredors (*urban corridors*) que esdevenen motors de desenvolupament econòmic i d'innovació tecnològica.

En l'actualitat, aquest arc ja és una realitat fàctica des del punt de vista de la cooperació econòmica. I si no ha desenvolupat tot el potencial que conté és per les dificultats que precisament hi ha posat l'Estat espanyol en no impulsar com calia el desenvolupament i l'adequació a les necessitats i oportunitats d'infraestructures de transport, especialment les terrestres. Així mateix, és un eix que ha estat impulsat des de la societat civil, principalment per l'Institut Ignasi Villalonga (Annex 3.1) a través de la creació de l'Euroregió de l'Arc Mediterrani, EURAM (Annex 3.2) i que, particularment pel que fa a la connexió de ports, aeroports i eix ferroviari, ha estat reivindicat per FERRMED, una iniciativa empresarial establerta a Brussel·les el 2004 (Annex 3.3).

També existeixen estructures públiques dins d'aquest espai com és la Comunitat de Treball dels Pirineus (Annex 2.1), i més particularment, l'Euroregió Pirineus-Mediterrània (Annex 2.2). Tanmateix, no sembla que els estats als que pertanyen les regions implicades els donin el suport que els caldria. De manera molt especialitzada, cal destacar projectes com l'Hospital Transfronterer de la Cerdanya (Annex 2.3) en el qual participen la Generalitat de Catalunya i el Govern francès, o el Centre de Coordinació Policial i Duanera del Pertús, amb la participació de les policies francesa, espanyola i catalana (Annex 2.4).

Aquest tipus d'enfocament macroregional és el que ara mateix es prioritza a la Unió Europea. En particular, es coneixen ja els bons resultats que estan donant els projectes de la regió del Mar Bàltic (EUSBSR) –que inclou vuit països de la UE– i de la regió del Danubi (EUSDR) –que vincula nou països de la UE i cinc que no hi pertanyen. Es tracta d'estratègies que inclouen objectius diversos de tipus mediambiental, de transport per mar,

de subministrament energètic, de desenvolupament econòmic i de seguretat i lluita contra el crim. Els projectes mobilitzen tant els fons europeus com institucions financeres i organismes no governamentals. Actualment s'està preparant un nou pla estratègic per a la regió Adriàtica-Jònica (EUSAIR) –formada per quatre països de la UE i quatre que no en són–, i que ha d'estar a punt el 2014. Són projectes que no demanen fons addicionals ni una legislació específica, però en els quals la coordinació, el treball en xarxa i el paper de mediador que hi fa la Comissió estan donant bons resultats. Fins al punt que, lògicament, estan forçant a canviar i acomodar-hi els enfocaments nacionals. En el balanç que en fa la Comissió Europea, s'observa que ambdues experiències també estan ajudant a millorar la cooperació entre països veïns. L'èxit d'aquests plans estratègics macro-regionals exigeixen, doncs, un alt compromís polític.¹

És a la vista de l'èxit d'aquest tipus de polítiques de desenvolupament macroregional que un espai com el definit per l'Arc Mediterrani, que va de l'Andalusia Oriental, passant per Múrcia i Alacant fins a Lió, ha d'acabar sent un marc privilegiat de les estratègies de cooperació entre Catalunya i els estats veïns. Un tipus de col·laboració que, com s'indicava abans, no tan sols no necessita la signatura de tractats internacionals, sinó que permet participar-hi sense ni tan sols formar part de la UE. I és per aquesta raó que sembla obvi que una hipotètica independència de Catalunya no tan sols no hauria de ser cap obstacle per a participar en les noves estratègies europees, sinó tot al contrari: Catalunya ha demostrat a bastament que aquest és el seu espai prioritari de desenvolupament al qual, sense cap mena de dubte, hauria de dedicar totes les energies necessàries.

¹ Per a més informació es pot consultar:

www.ec.europa.eu/regional_policy/cooperate/macro_region_strategy/index_en.cfm

www.danube-region.eu

www.balticsea-region-strategy.eu

www.ec.europa.eu/regional_policy/cooperate/adriatic_ionian/index_en.cfm

3. La cooperació entre territoris de llengua i cultura catalanes

3.1. Consideracions generals

1. És un fet que els àmbits d'ús de la llengua i de creació i expressió de la cultura catalanes, com és habitual amb altres llengües i cultures, no s'ajusten exactament a les divisions territorials administratives i polítiques d'allà on arrelen i es desenvolupen. És per aquesta raó que, com també és el cas d'altres espais culturals i lingüístics d'arreu del món, en els territoris de llengua i cultura catalanes –i entre les persones que les usen, practiquen o estudien, siguin on siguin–, al llarg dels temps s'han creat organitzacions amb el propòsit de mantenir l'intercanvi i la cooperació entre aquests territoris i individus, amb la perspectiva d'assegurar-ne la pervivència, el desenvolupament, el coneixement, la promoció i el benefici mutu.

2. En el marc europeu és molt destacable el cas del tractat de cooperació entre Bèlgica i Països Baixos per a la Unió de la Llengua Neerlandesa (*Nederlandse Taalunie*. Annex 4.1), considerat ja fa temps pels experts com un bon model a seguir. També destaquen el Consell Nòrdic de les Llengües, un organisme específic del Consell Nòrdic que, tot i que agrupa llengües diverses, estableix polítiques rellevants de cooperació cultural. I, encara, en un àmbit més general, és ben coneguda l'Organització Internacional de la Francofonia (*Organisation Internationale de la Francophonie*. Annex 4.2) que agrupa els estats on hi ha una presència significativa de parlants francòfons, o bé aquells que hi volen ser presents per raons històriques, interessos compartits o proximitat territorial.

3. Més enllà d'algunes declaracions formals, l'Estat espanyol s'ha mostrat refractari, en tots els àmbits, a l'atribució de valor i al reconeixement de la riquesa que suposa la diversitat cultural i lingüística existent dins del seu territori. A la pràctica, les polítiques estatals espanyoles s'han centrat gairebé en exclusiva en el foment de la llengua i la cultura castellanques a través de la creació i el suport decidit a l'*Instituto Cervantes*. Probablement, és per això que no existeixen estructures públiques estatals de reconeixement, diàleg i promoció de la seva diversitat lingüística i cultural interna. I les institucions que tenen

aquests objectius solen ser de caràcter privat o bé d'iniciativa pública autonòmica, amb restriccions a les quals es farà referència posteriorment.

4. Per atendre aquest buit institucional públic d'àmbit estatal, ja fa anys que existeixen una multitud d'organitzacions d'iniciativa privada que intenten atendre les necessitats d'aquest sector. Des de la ja clàssica *Galeusca* (Annex 4.8) en defensa de les llengües gallega, basca i catalana, passant per les associacions professionals que no es limiten als territoris administratius com són l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana (Annex 4.7) i acabant amb organismes supraestats com la Xarxa Vives d'Universitats (Annex 4.9). Una menció a part mereix l'Institut d'Estudis Catalans (Annex 4.6), tant per la seva història i la seva significació acadèmica, com per la particularitat de la seva base jurídica i el paper d'autoritat lingüística, que serà tractat més endavant.

5. També les institucions públiques catalanes han intentat respondre a aquesta conveniència de cooperació, malgrat els obstacles formals. D'una banda, cal recordar que la Constitució espanyola prohibeix la federació de comunitats autònomes i posa limitacions a les relacions entre comunitats autònomes (art. 145.1), les formes de cooperació entre les quals han d'estar establertes en els Estatuts respectius (ara recollides als articles 12 i 178 de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya de 2006; article 59 de l'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana de 2006 i els articles 5, 35, 118 i 119 de l'Estatut d'Autonomia de les Illes Balears de 2007), supòsits que han de rebre, a més, l'autorització de les Corts Generals. D'altra banda, més enllà dels obstacles jurídics, les instrumentalitzacions polítiques de les realitats lingüístiques i culturals (la resistència a acceptar l'evidència de la unitat de la llengua catalana, per exemple, o les acusacions de suposades voluntats annexionistes o "pancatalanistes"), han representat una dificultat afegida gens menyspreable.

6. La Generalitat de la Catalunya, en particular o de manera col·legiada, ha promogut la creació d'organismes públics amb voluntat de cooperació formal entre comunitats autònomes, com l'Institut Ramon Llull (Annex 4.3) el qual té l'objectiu de promoció exterior de la llengua i cultura catalanes en el conjunt dels territoris que les comparteixen i que, efectivament, va comptar amb el Govern de les Illes Balears des dels seus inicis el 2002, fins que el 2012 se'n va retirar. En canvi, és cert que s'hi han anat incorporant alguns municipis valencians. Per la seva banda, la Fundació Ramon Llull (Annex 4.4), de caràcter interestatal, s'ha pogut constituir des d'Andorra, i treballa en col·laboració estreta amb l'Institut Ramon Llull per a l'estudi, promoció i defensa de la llengua i cultura catalanes.

7. Sigui com sigui, en el marc d'una Catalunya independent, no tan sols no tindria cap sentit renunciar a aquests espais de cooperació territorial i entre institucions, entitats i persones en l'àmbit de la llengua i la cultura que se situen més enllà de les fronteres administratives, sinó que el nou estatus polític hauria de ser convertit en una gran oportunitat per fer possible allò que fins ara ha tingut dificultats evidents per posar-se en pràctica.

3.2. Criteris i propostes

En primer lloc, convé establir uns criteris clars sobre els quals s'hauria de bastir la cooperació en el terreny de la llengua i la cultura, tenint en compte que, a part d'una concreció territorial, aquestes són realitats que traspassen la materialitat física de l'espai i s'estenen arreu sense atendre les fronteres administratives. Aquests criteris podrien ser els següents:

- Convindria distingir clarament entre les lògiques polítiques i les culturals, cadascuna de les quals –ara quedaria perfectament establert– té àmbits de naturalesa diferenciada. Per una banda, hi ha la comunitat política, de clares fronteres administratives, i de l'altra les diverses comunitats lingüístiques i culturals (per la seva naturalesa, amb límits territorials poc definits) que desborden l'espai administratiu. En aquest sentit, l'Estat català hauria d'atendre, en primer lloc, els drets lingüístics i culturals de tots els seus ciutadans en tota la seva diversitat, participant activament en els organismes de promoció d'aquestes llengües i cultures. Un compromís amb el plurilingüisme equitatiu, tanmateix, que ja té una llarga tradició a Catalunya, amb iniciatives com les promogudes per Linguapax i Linguamón, i amb la Declaració Universal dels Drets Lingüístics – inicialment promoguda pel PEN Club Internacional i el Centre Internacional Escarré per a les Minories Ètniques i les Nacions (CIEMEN)–, signada precisament a Barcelona el 6 de juny de 1996.
- Simultàniament, convindria que s'adoptés una actitud proactiva respecte de la defensa i promoció de la llengua i la cultura catalanes, que li són específiques, mantenint els actuals organismes de col·laboració –o proposant-ne de nous– i posant-los a disposició de tot l'espai lingüístic i cultural.

- Malgrat que aquesta qüestió s'hauria de circumscriure al marc general de relacions entre Catalunya i l'Estat espanyol, i tenint en compte que el principi de partida de la cooperació sempre hauria de ser el de la reciprocitat, pel que fa a la llengua i cultura castellanés seria desitjable que, per atendre els interessos de la comunitat castellanoparlant, s'establissin relacions formals, per exemple, amb *l'Instituto Cervantes*.
- S'hauria de fer el mateix en el cas d'altres comunitats culturals i lingüístiques presents a Catalunya. Així, per proximitat i tradició, pel fet que la comunitat francòfona de nacionalitat francesa o de països africans a Catalunya és molt nombrosa –un 15 per cent de la població catalana parla francès– o pels interessos derivats dels intensos intercanvis comercials, podria ser desitjable que Catalunya s'incorporés a la Organització Internacional de la Francofonia.
- Tota organització a favor de la cooperació entre territoris de llengua i/o cultura catalanes hauria de ser molt escrupolosa en el respecte de les voluntats i les especificitats de cada participant. És obvi que no es pot forçar cap voluntat política i que qualsevol fórmula que s'establís hauria de ser consensuada prèviament. En qualsevol cas, aquest principi de no predominança es podria aconseguir afavorint una participació paritària dels membres dels possibles organismes. Particularment, seria desitjable que els participants més petits es veiessin afavorits pel model de col·laboració.
- Seria fonamental que les diverses formes de cooperació possessin l'èmfasi, principalment, en els interessos comuns, i molt en concret en la defensa i promoció d'un mercat lingüístic i cultural comú que beneficiés tothom, amb independència d'on es produïssin els béns a intercanviar. Per posar un altre àmbit, es podrien establir condicions especialment favorables en els intercanvis dins l'espai educatiu –especialment l'universitari– i de recerca, en el sanitari i en el comunicatiu, àrees en què actualment ja hi ha una intensa relació i on seria convenient que l'establiment del nou estatus polític no suposés ara una dificultat per a la seva continuïtat. En aquest sentit, caldria evitar posar l'accent en objectius de tipus identitari o polític per no reproduir antigues reticències.
- Òbviament, tots els possibles projectes haurien de tenir com a referència el marc europeu, tant des del punt de vista normatiu com des del punt de vista dels

models que ofereix i facilita, en el sentit que s'ha descrit abans. És a dir, es tractaria de fomentar l'establiment de tota mena de xarxes de geometria variable en funció dels objectius concrets de cada projecte.

En conseqüència, amb voluntat exploratòria i indicativa –i si es vol, per mostrar les enormes possibilitats que restarien obertes– més que no pas per tancar altres possibles alternatives, i si es tenen en compte els diversos documents existents en aquest terreny que aconsellen aquest tipus de vies, es fan dues propostes de creació d'organismes nous i de potenciació i reforma dels existents.

Proposta A. Creació d'una entesa de la Llengua Catalana

Es proposa la creació d'un organisme públic de cooperació lingüística i cultural entre els estats amb territoris en els quals s'usa la llengua catalana en qualsevol de les seves denominacions i variants.

Seguint el model d'eficàcia provada de la Unió de la Llengua Neerlandesa, aquesta Entesa – el nom podria adoptar altres expressions com Aliança, Lliga, Consorci, Unió o fins i tot Coalició, si es volgués utilitzar el terme emprat per la UNESCO per als acords per a la promoció de la diversitat cultural– hauria de ser resultat d'un tractat signat entre els cinc estats (Andorra, Espanya, França, Itàlia i Catalunya). En el cas d'Espanya –com en el de Bèlgica amb la seva Unió– la representació podria cedir-se a les ara Comunitats Autònomes de València, Illes Balears i Aragó. En el de França, la representació podria recaure en el Consell General del Departament dels Pirineus Orientals, i a Itàlia en la ciutat de l'Alguer. Caldria estudiar si la seva definició i objectius s'acomoden a algun dels models de la UE – com l'abans esmentat *European Grouping for Territorial Cooperation* (EGTC)– si és que fes falta superar possibles obstacles jurídics entre els estats.

L'Entesa de la Llengua Catalana podria estar constituïda per:

- Un Comitè de Govern format per membres del màxim nivell, responsables del afers culturals dels respectius governs –un per cada territori–, que proposarien les

polítiques de cooperació en llengua i cultura les quals, per ser efectives, haurien de ser assumides amb posterioritat pels governs de cada àmbit administratiu.

- Una Comissió Interparlamentària que estudiaria les propostes del Consell de les Lletres i la Cultura i, si esqueia, les elevaria al Comitè de Govern.
- Una Autoritat Lingüística, de caràcter científic, que hauria de seguir corresponent a la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans, assegurant que, com ara, hi fossin representats experts de tots els territoris on hi ha presència de la llengua catalana.
- Un Consell de les Lletres i la Cultura, amb la participació d'experts, creadors i productors i també de les organitzacions tant públiques com no governamentals de defensa i promoció de la llengua i la cultura catalanes. Entre d'altres, l'Institut Ramon Llull; la Federació Ramon Llull; la Institució de les Lletres Catalanes; l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana; la Xarxa Vives d'Universitats i encara d'altres com Òmnium, Acció Cultural del País Valencià, Obra Cultural Balear, CIEMEN, Linguapax, Centre Unesco de Catalunya, PEN català, etc.
- Una Secretaria General.
- El finançament podria acomodar-se a la dimensió demogràfica dels parlants de cada territori.

Les finalitats principals de l'Entesa de la Llengua Catalana serien:

- La cooperació en l'estudi, el coneixement, la difusió i l'ús correcte de la llengua catalana en les seves variants.
- La promoció de la literatura catalana i de totes les formes de creació cultural que s'expressin en aquesta llengua.
- La promoció d'un veritable i eficient mercat lingüístic i cultural en llengua catalana en el conjunt dels territoris que hi participen.

El procés d'establiment d'aquesta Entesa de la Llengua Catalana, a causa de la seva gran ambició, podria aconsellar una implementació per fases, començant amb la creació del Consell de les Lletres i la Cultura, la maduració del qual, amb el temps, podria culminar en la signatura del tractat final entre els estats corresponents.

Proposta B. Consolidació de l'Institut Ramon Llull

Convindria consolidar l'Institut Ramon Llull com el gran instrument de projecció de la llengua i la cultura catalanes arreu del món, tal com va ser projectat des del seu començament.

Així doncs, en el moment que fos possible, caldria completar la participació dels governs de tots els territoris on la llengua i/o cultura catalanes hi són presents. És a dir, a més de Catalunya, Andorra, les comunitats autònomes de l'Aragó, les Illes Balears, i València, el departament dels Pirineus Orientals i l'Alguer. No cal dir que facilitaria aquesta consolidació el fet que existís un Consell Espanya-Catalunya o un Consell Ibèric com els proposats anteriorment, i s'hagués signat un tractat com el suggerit de "Entesa de la Llengua Catalana".

Annexos

1. Els models de relació entre Estats

A Europa existeixen diverses experiències d'estructures de relació interestatal, alguna de les quals amb una llarga durada i bons resultats. Les més rellevants i estables són les següents:

1.1. *Benelux*

El primer pas d'aquesta unió dels estats de Bèlgica, Països Baixos i Luxemburg es va gestar pels respectius governs a l'exili a finals de la Segona Guerra Mundial. Primer es van signar un tractat monetari (Londres, 1943) i un de duaner (1944). Així, la Convenció del Benelux, s'aprovà a la Haia i va entrar en vigor l'1 de gener de 1948. El febrer de 1958 van signar un tractat d'unió econòmica. El 1965, es va crear el Tribunal de Justícia del Benelux, amb jutges dels tres alts tribunals de cada estat. El 2005 es va signar un tractat creant l'Organització del Benelux per a la Propietat Intel·lectual, en vigor des de 2006. I el 2007 va demanar participar com a una única entitat política a la *World Cup* de 2018 de la FIFA.

Amb un territori de 76.657 km², el Benelux reuneix una població de 28,4 milions d'habitants. Té la secretaria general a Brussel·les. L'assemblea parlamentària està constituïda per 21 membres del parlament holandès, 21 del belga i 7 del de Luxemburg. El Comitè de Ministres té capacitat de decisió en els terrenys establerts pel Tractat, capacitat per signar convenis, fer recomanacions i establir directives que, en tots els casos cal que els respectius estats incorporin a les respectives legislacions.

El tractat original tenia una validesa per 50 anys que expirava el 2010, i va ser substituït per un "Tractat de revisió del Tractat d'establiment de la Unió Econòmica del Benelux", signat el 2008, en el qual s'incorporaren nous temes de cooperació com la seguretat. Després d'un procés de simplificació, s'hi estableixen cinc institucions pròpies: el Comitè de Ministres; el Consell del Benelux; el Parlament; el Tribunal de Justícia i la Secretaria General. A més, es manté l'Organització per a la Propietat Intel·lectual.

<http://www.benelux.int/>

1.2. *The Nordic Council*

El Consell Nòrdic, creat el 1952 també com a reacció a la Segona Guerra Mundial, amb l'objectiu de disposar d'un mercat laboral comú i facilitar el moviment lliure de persones, és l'organisme interparlamentari oficial de la Regió Nòrdica. Està format per 87 membres dels parlaments dels països i regions que en formen part: Dinamarca, Finlàndia, Noruega i Suècia (amb 20 membres cadascun), Islàndia (amb 7 parlamentaris) i Illes Feroe, Grenlàndia i Aland amb dos membres que s'han d'incloure dins els 20 de l'estat del qual formen part. Aquest Consell fa dues reunions anuals i té la seu a Copenhagen. El 1971 va crear un Consell Nòrdic de Ministres que coordina el dia a dia de la política per a la cooperació nòrdica. La representació recau en el Primer Ministre, per bé que hi solen participar els ministres de Cooperació Nòrdica.

Les competències d'aquest Consell abasten temes de sostenibilitat ambiental, cultura, ciència, benestar, seguretat, etc. No té poder formal per ell mateix i cada govern implementa les decisions que s'hi han pres. No tracta temes de cooperació militar pel fet que Dinamarca, Noruega i Islàndia formen part de l'OTAN i la resta són països neutrals. Des de 1970 disposa del *Nordic Industrial Fund* i del *Nordtest and the Nordic Investment Bank*. I des de 1983 disposa d'un Consell Nòrdic per a la Política Científica. Les llengües de treball són el danès, el noruec i el suec, però a les reunions es disposa de traducció simultània al finès, l'islandès i l'escandinau. El pressupost del Consell Nòrdic de 2010 va ser de 4 milions d'€, que es distribueix segons el PIB de cada país. El pressupost del Consell Nòrdic de Ministres, pel mateix any, va ser de 122 milions d'€.

El 2013, el primer ministres d'Islàndia va declarar que en cas que Escòcia esdevingués independent, seria benvinguda com a membre del Consell Nòrdic.

<http://www.norden.org>

1.3. *Council of the Baltic Sea States*

El Consell dels Estats de la mar Bàltica va ser creat el 1992 per a la cooperació intergovernamental en medi ambient, desenvolupament econòmic, energia, educació i cultura i seguretat civil. En són membres Dinamarca, Estònia, Finlàndia, Alemanya, Islàndia,

Letònia, Lituània, Noruega, Polònia, Rússia, Suècia i un representant de la Comissió Europea. Hi participen els ministres d'afers exteriors. El secretariat permanent està situat a Nyborg, Dinamarca.

A més dels membres, el CBSS té 10 països amb estatus d'Observadors, entre els quals hi ha Espanya, i té establertes relacions amb 16 *Partners* Estratègics. Fruit d'aquesta voluntat de col·laboració és, per exemple, l'acord d'intercanvi entre 225 universitats que es coordina des de la Universitat d'Uppsala. El CBSS no té pressupost propi.

<http://www.cbss.org>

1.4. *The British-Irish Council*

Arran de l'Acord de pau de Divendres Sant o de Belfast, del 10 d'abril de 1998, es va crear el Consell Britànic-Irlandès (BIC) amb l'objectiu de promoure una relació positiva entre els habitants de les illes i per facilitar l'existència d'un fòrum per a la consulta i la cooperació. El BIC va celebrar la seva primera sessió a Londres el desembre de 1999 i té el secretariat permanent a Edimburg. En són membres els representants dels governs irlandès, britànic, escocès, gal·lès, de l'Illa de Man, dels estats de Jersey i de Guernsey i de l'executiu d'Irlanda del Nord. És a dir, en són membres de governs estatals i regionals amb estatus polítics diversos. En total, aplega una població de més de 68 milions d'habitants.

El Consell es reuneix dos cops l'any amb els primers ministres i altres membres dels governs, i s'organitza en grups de treball amb agenda pròpia. Les seves àrees de treball són la planificació territorial, la demografia, la inclusió digital, l'energia, el medi ambient, l'habitatge, la primera infància, la inclusió social, el transport, la drogoaddicció, les llengües minoritàries, la cooperació interparlamentària, la cultura, el turisme, l'esport, l'educació, la Unió Europea i temes relatius a l'empresonament i la llibertat condicional. Els acords es prenen per consens, tot i que no són vinculants. També existeix una Assemblea Parlamentària Britànica-Irlandesa, amb la mateixa composició que el BIC.

<http://www.britishirishcouncil.org/>

2. Organitzacions de caràcter transfronterer

A més de les grans organitzacions esmentades, existeix un enorme quantitat d'acords de cooperació interestatal especialitzades, tant per raó de la pròpia relació fronterera com dins de les polítiques que promou la UE. Com es veurà, en pocs casos es pot entendre la frontera com un obstacle, sinó que sol esdevenir per ella mateixa un espai de relacions intenses que són la raó de la creació d'un gran nombre d'organitzacions que les regulen i intensifiquen els intercanvis.

La política regional europea afavoreix la creació de tota mena de projectes de cooperació, vinculats als fons estructurals que s'hi dediquen. Les tres vies principals són aquestes:

- L'Objectiu de Cooperació Territorial Europea, en el seu capítol transfronterer, també anomenat Interreg. Es tracta d'un programa d'ajuts als projectes de superació de les fronteres interiors de la Unió. A Catalunya li toca el Programa Operatiu de Cooperació Territorial Espanya-França-Andorra.
- L'Agrupació Europea d'Interès Econòmic (AEIE). Es tracta d'una figura jurídica regulada des de 1985, per al foment de la cooperació econòmica d'agents privats o públics en tot l'espai europeu.
- *L'European Grouping for Territorial Cooperation* (EGTC). És una figura recent del dret europeu (2006) que facilita les cooperacions territorials transfrontereres plenament integrades i temàticament obertes. Permet que aquestes accions de cooperació tinguin plena capacitat jurídica i autonomia financera.

En posarem alguns exemples vinculats al nostre entorn geogràfic més proper, sense ànim d'exhaustivitat.

2.1. Comunitat de Treball dels Pirineus

Impulsada pel Consell d'Europa, l'abril de 1983 naixia la Comunitat de Treball dels Pirineus (CTP), que aplega un consorci de quatre comunitats autònomes espanyoles (Aragó, Navarra, País Basc i Catalunya), tres regions administratives franceses (Aquitània, Migjorn-Pirineus i Llenguadoc-Rosselló) i Andorra. Gràcies al Tractat francoespanyol de Baiona, des

de 1995 és una entitat jurídica de dret públic espanyol. El seu objectiu és la contribució al desenvolupament de les regions del massís pirinenc, afavorint la cooperació transfronterera. El 2005 van signar una Convenció Interadministrativa de Cooperació Transfronterera que ha permès crear el Consorci del CTP.

Els seus àmbits de treball són la qualitat de vida dels ciutadans, la millora del transport, el desenvolupament econòmic, la joventut, la preservació del medi natural i el turisme sostenible, entre d'altres. Aplega un territori de 211.941 km² i una població de prop de 18 milions d'habitants. La pàgina web ofereix versions en francès, espanyol, eusquera, català i occità.

www.ctp.org

2.2. Euroregió Pirineus-Mediterrània

Organització de cooperació entre Catalunya, Balears, Migdia-Pirineus i Llenguadoc-Rosselló. El 2006 l'Aragó va suspendre la seva participació a l'organisme. Actua com a lobby a Brussel·les en qualitat d'EGTC, amb l'objectiu de crear un pol de desenvolupament estable basat en la innovació i la integració social i econòmica del territori i per contribuir a la construcció d'una Europa unida, solidària i propera als ciutadans. L'Euroregió representa més de 14 milions d'habitants (2010). La secretaria general és a Barcelona.

www.euroregio.eu/

2.3. Hospital Transfronterer de la Cerdanya

Primer centre d'atenció sanitària transfronterer d'Europa, integrat per la Generalitat de Catalunya i el Govern francès, reunits en una fundació convertida en EGTC. L'objectiu del projecte és millorar l'accés als serveis sanitaris de les comarques de la Cerdanya i el Capcir. Atendrà una població estable de 30.000 habitants i puntes de 150.000 en períodes turístics.

<http://www.hcerdanya.eu>

2.4. Centre de Coordinació Policial i Duanera del Pertús

Plataforma de cooperació entre les policies francesa, espanyola i els Mossos d'Esquadra, amb algunes activitats finançades per Interreg, creat el 2002 i al que es van incorporar els Mossos l'any 2007.

També existeix un projecte finançat per la UE (FEDER) de Cooperació territorial operativa Espanya-França-Andorra 2007-2013, signat entre la *Gendarmerie* de la regió Llenguadoc-Rosselló, la Guàrdia Civil de la 7a zona de Catalunya i la Policia de la Generalitat-Mossos d'Esquadra de Catalunya. El seu objectiu és el foment del treball en temes conjunts, millorar el coneixement dels idiomes d'ambdós costats de la frontera, la cooperació operativa per millorar l'eficiència en la prevenció i persecució de delictes i el desenvolupament de sistemes d'intercanvi d'informació.

2.5. Cambra de Comerç BIHARTEAN

Es tracta d'una xarxa transfronterera per fomentar les relacions empresarials entre les cambres de comerç de Guipúscoa a Euskadi i de Baiona al País Basc francès, a través d'una AEIE

<http://www.bihartean.com/>

2.6. *Mission Opérationelle Transfrontalière*

És un organisme francès que integra administracions d'arreu d'Europa (la Generalitat de Catalunya i Andorra en són membres) per promoure projectes transfronterers davant dels estaments estatals francesos i les institucions europees.

<http://www.espaces-transfrontaliers.org/>

2.7. Assemblea de Regions d'Europa

L'ARE va ser creada el 1985 per tal d'afavorir el treball conjunt de les regions europees i tenir un paper actiu en la construcció europea. És la xarxa més gran de regions, i hi participen 230 regions de 35 països. Catalunya va participar en la seva creació, i el president Jordi Pujol la va presidir entre 1992 i 1996. Té la seu a Estrasburg.

<http://www.aer.eu/>

2.8. Quatre Motors d'Europa

Organització creada el setembre de 1988 a Stuttgart, on té la seu, pels presidents de Baden-Württemberg, Roine-Alps, Llombardia i Catalunya. El seu objectiu és la cooperació econòmica i la contribució a la internacionalització de les regions i els seus ciutadans en tel marc de la UE. Els seus projectes estan relacionats amb temes com la societat civil i la participació ciutadana, la formació professional o la protecció climàtica.

<http://www.4motors.eu>

3. Organitzacions transfrontereres no governamentals

També mereixen atenció algunes organitzacions de caràcter privat que fan lobby a la Unió Europea a favor de potenciar les relacions de l'Eix Mediterrani i, en particular, del corredor ferroviari.

3.1. Institut Ignasi Villalonga d'Economia i Empresa (IIVÉE)

L'Institut Ignasi Villalonga d'Economia i Empresa (IIVÉE) és una institució que agrupa empresaris, professionals i institucions de Catalunya, Andorra, el País Valencià, les Illes Balears i a la Catalunya Nord amb la intenció de fomentar la cooperació entre les regions del

Mediterrani nord-occidental. L'IIVEE ha dedicat més de deu anys a treballar en projectes de vital importància, com ho ha demostrat ser el de l'eix mediterrani i la necessitat de coordinar esforços entre les economies catalana, valenciana, balear, d'Andorra i de la Catalunya Nord a favor de les infraestructures de transport que connecten i vertebreren aquest territori amb els principals mercats europeus.

<http://www.iivee.org>

3.2. Euroregió de l'Arc Mediterrani (EURAM)

L'EURAM és una iniciativa que neix de l'Institut Ignasi Villalonga d'Economia i Empresa, Formada per un eix amb similituds econòmiques i socials, l'Euroregió de l'Arc Mediterrani (Euram) està formada, principalment, pels territoris de Catalunya, el País Valencià, les Illes Balears, Andorra i la Catalunya Nord. Duu a terme un gran nombre d'iniciatives de cooperació i activitats de lobby, en les quals participen de vegades institucions públiques de diferents nivells, grups de regions o agrupacions de ciutats, associacions civils i empreses o xarxes d'empreses enfront d'altres institucions, per resoldre problemes concrets que afecten les persones o les empreses.

<http://euroregioeuram.eu>

3.3. FERRMED

És una associació sense ànim de lucre constituïda a Brussel·les l'agost de 2004. Va ser creada a iniciativa del món empresarial per a contribuir a la millora de la competitivitat europea a través de la promoció dels "estàndards FERRMED" de potenciació de les connexions dels ports i aeroports amb els seus respectius hinterlands i impulsar el Gran Eix Ferroviari Escandinàvia-Rin-Roine-Mediterrani Occidental. És una organització liderada des de Catalunya per fer lobby pel corredor mediterrani.

<http://www.ferrmed.com>

4. Les organitzacions de caràcter cultural i lingüístic

Internacionals

4.1. *Nederlandse Taalunie* (Unió de la Llengua Neerlandesa)

El 1980, els regnes de Bèlgica i dels Països Baixos van signar una Convenció que creava la Unió de la Llengua Neerlandesa amb l'objectiu de "integrar, en el sentit més ampli del terme, els Països Baixos i la Comunitat Neerlandesa de Bèlgica en el domini de la llengua i les lletres". Un domini que s'entén en el sentit de l'estudi científic de la llengua en tant que mitjà d'expressió, l'estudi de les lletres en tant que art, l'ensenyament de la llengua en tant que vehicle de les relacions socials. La *Nederlandse Taalunie* actua com a autoritat lingüística en tot el domini del neerlandès, que és parlat per 23 milions de persones (fonamentalment als Països Baixos i a Bèlgica, però també als territoris de Sud-Amèrica de Curaçao, Surinam, Aruba i St. Martin) i que és llengua oficial de la Unió Europea.

Aquest tractat únic al món és considerat pels experts com a exemplar en la defensa, estudi i promoció d'una llengua en un àmbit interestatal. La Unió disposa dels següents òrgans: un Comitè de Ministres format per dos membres de cada part, principalment els ministres d'educació i cultura flamenc i holandès, que determinen la política lingüística de la Unió; una Comissió Interparlamentària paritària amb almenys catorze membres, la meitat de cada parlament; un Consell per la Llengua i les Lletres Neerlandeses, format per experts en aquests camps, i un Secretariat General. La Unió és finançada en una proporció de dos terços pels Països Baixos i un terç per Bèlgica. A més dels recursos públics, es finança per partners públic-privats.

<http://taalunie.org/nederlandse-taalunie-0>

4.2. *Organisation internationale de la Francophonie*

La Francofonia és una organització internacional creada el 1970 (amb el nom formal d'*Agence de Coopération Culturelle et Technique*, que des de 2005 és *l'Organisation internationale de la Francophonie*) i representa els països i regions que tenen la llengua francesa com a primera llengua, on hi és habitual o també on hi ha una notable vinculació amb la cultura francesa. Comprèn 57 estats membres –dels quals, tres com a “associats”– i vint observadors. El seu objectiu és la promoció de la llengua i la cultura franceses, intensificant la cooperació entre els seus membres. Es calcula que al món hi ha uns 220 milions de parlants francòfons, però els estats membres tenen uns 890 milions d'habitants.

L'estructura de l'organització està constituïda per:

- El Secretariat General, elegit per quatre anys a la Cimera biennal.
- La Cimera, que és la màxima autoritat, constituïda pels caps d'Estat.
- La Conferència de Ministres, de la qual són membres els ministres d'Afers Estrangers i que n'assegura el funcionament entre Cimeres.
- El Consell Permanent de la Francofonia, format pels ambaixadors dels estats membres, presidits pel Secretari general.
- L'Assemblea de Parlamentaris, amb representació de 77 parlaments.
- L'Agència de la Francofonia, que és l'encarregada de gestionar els programes culturals, científics, tècnics, i econòmics i legals que es decideixen a les Cimeres. També disposa de cinc Agències especialitzades: universitària, d'alcaldes, de funcionaris, TV5 Monde i la Universitat Senghor d'Alexandria.

Els objectius de la Francofonia queden ben establerts a la seva Carta, actualitzada per la Conferència ministerial del 23 de novembre de 2005 a Antananarivo (Madagascar): “La Francofonia, conscient dels lligams que crea entre els seus membres el fet de compartir la llengua francesa i valors universals, i desitjant posar-los al servei de la pau, la cooperació, la solidaritat i el desenvolupament estable, té per objectius afavorir: la instauració i desenvolupament de la democràcia, la prevenció, la gestió i la regulació dels conflictes, i el

suport a l'Estat de dret i als drets de l'Home; la intensificació del diàleg de les cultures i les civilitzacions; l'acostament dels pobles per al seu coneixement mutu; el reforçament de la solidaritat a través d'accions de cooperació multilateral en vista d'afavorir l'expansió de les seves economies; i la promoció de l'educació i de la formació.”

<http://www.francophonie.org/>

Àmbit lingüístic i cultural català

Públiques

4.3. Institut Ramon Llull

L'IRL és un organisme públic per a la promoció exterior de la llengua i la cultura catalanes. Va ser creat el 2002 com a consorci entre el Govern de la Generalitat i el Govern Balear. Els seus àmbits d'actuació són els estudis acadèmics, la traducció literària, el pensament escrit en català i totes les formes de producció cultural. Es regeix per una Junta Rectora, presidida rotatòriament pels presidents del govern de la Generalitat de Catalunya i de les Illes Balears, de la qual formen part diversos representants d'organitzacions com l'Institut d'Estudis Catalans, la Xarxa d'Universitats Lluís Vives, la Institució de les Lletres Catalanes, l'Institut d'Estudis Baleàrics, entre d'altres. Així mateix, té un Consell de Direcció i un director.

En l'àmbit acadèmic, té acords amb més de 150 centres i universitats on es fan estudis catalans. També promou la traducció a altres idiomes d'obres literàries i de pensament, amb suport als editors que les publiquen. En el terreny de l'art, difon la literatura catalana i promou la presència d'artistes de Catalunya en l'àmbit internacional. Té oficines a Berlín, Londres, Nova York i París.

<http://www.llull.cat>

4.4. Fundació Ramon Llull

La Fundació Ramon Llull es va constituir a Andorra el 2008 com a fundació pública entre el Govern d'Andorra i l'Institut Ramon Llull. El 2009 s'hi va incorporar el Consell General dels

Pirineus Orientals, la ciutat de l'Alguer i l'Associació Xarxa de ciutats valencianes Ramon Llull. Es regeix per un patronat, la presidència del qual és exercida pel cap de Govern d'Andorra. Disposa d'un Consell Assessor format per tècnics i professionals, i d'un director o gerent responsable de la gestió econòmica, administrativa, operativa, i d'executar els acords presos per la Fundació. Els actuals estatuts són del gener de 2010.

La FRL té com a finalitat l'estudi, promoció i defensa de la llengua catalana; la projecció exterior de la llengua i la cultura catalanes; vetllar pel compliment de la legislació sobre la llengua i col·laborar amb l'Institut Ramon Llull en aquells objectius coincidents.

<http://www.fundacionramonllull.cat>

4.5. Institució de les Lletres Catalanes

La ILC és una entitat autònoma del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, creada el 1987. El seu antecedent és l'organisme homònim creat el 1937, en plena guerra civil, per escriptors fidels a la República. El 2011 se'n van reformar els Estatuts per la cessió d'algunes de les seves competències a l'Institut Ramon Llull i a l'Institut Català d'Indústries Culturals.

És regida per una Junta de Govern, el degà o degana, un Consell Assessor i la direcció. Tant la Junta com el Consell estan integrants per representants de les associacions professionals del sector i per l'administració. La seva funció és promoure la literatura i la lectura, protegir i difondre el patrimoni literari català i donar suport als escriptors en llengua catalana i a les associacions del sector.

Cultura.gencat.cat/ilc

4.6. Institut d'Estudis Catalans

L'Institut d'Estudis Catalans és una organització creada el 1907 per la Diputació de Barcelona a iniciativa d'Enric Prat de la Riba. Té personalitat jurídica de dret públic amb base privada. El seu paper és el mateix de les acadèmies científiques, i per això forma part de la Unió Acadèmica Internacional des de 1922. Particularment, és l'autoritat lingüística

legitimada per tots els sectors culturals de les terres de llengua catalana. Una condició, d'altra banda, reconeguda per la Generalitat de Catalunya des de 1980 i reforçada per la Llei 1/1998 de Política Lingüística. Segons el seus estatuts, renovats el 2001, el seu àmbit d'actuació s'estén a totes les terres de llengua i cultura catalanes.

L'IEC està organitzat en 5 seccions acadèmiques i, actualment, per 29 societats filials. Els òrgans de govern són el Ple, el Consell Permanent i el President. Cada secció és formada per un màxim de 28 membres, i és regida per un Consell Permanent propi.

www.iec.cat

No governamentals

4.7. Associació d'Escriptors en Llengua Catalana

És una entitat professional que aplega els escriptors i escriptores en llengua catalana. Va ser fundada el 1977 i actua en el conjunt dels territoris de parla catalana. La seva creació havia estat suggerida a les conclusions del Congrés de Cultura Catalana celebrat del 1975 al 1977.

Els seus objectius són la defensa dels interessos professionals davant dels organismes públics i les institucions culturals; la organització d'activitats sobre l'ofici d'escriure; la promoció i representació dels seus autors i autores, i el manteniment de la seva presència al món cultural nacional i internacional. L'AELC compta amb més de 1.300 associats.

<http://www.escriptors.cat/>

4.8. Galeusca

Referida al conjunt de l'Estat, hem de mencionar a una iniciativa entre gallecs, bascos i catalans, l'anomenada Galeusca, nascuda en un acte polític celebrat l'11 de Setembre de 1923, per coordinar les reivindicacions de totes tres nacions. Va ser convocada pels partits Estat Català, Acció Catalana i membres dels moviments galleguista i basc, i també se l'anomenà Triple Aliança. Després de la Guerra Civil, es renovà el pacte a Mèxic entre

exiliats de totes tres comunitats culturals. Tanmateix, és a partir de 1984 que el nom Galeusca és recuperat per a donar nom a l'encontre anual de les associacions d'escriptors de les tres llengües que s'ha celebrat fins ara de manera ininterrompuda. El 2008 es formalitza la creació d'una Federació Galeusca, formada per l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana, la *Asociación de Escritores en Lingua Galega* i l'*Euskal Idazleen Elkarte*. Els seus objectius són la representació, promoció i defensa dels escriptors en aquestes tres llengües; la coordinació entre els seus membres per a la defensa dels drets professionals; l'actuació davant dels organismes públics; l'impuls de la normalització del fet literari, i el foment de les relacions amb altres federacions o associacions relacionades amb la producció literària.

http://www.escriptors.cat/?q=galeusca_cronologia

4.9. Xarxa Vives d'Universitats

Institució sense ànim de lucre, creada l'octubre de 1994 a Morella, que actualment aplega 21 universitats de quatre estats europeus, que formen el que es pot considerar una regió universitària transfronterera de l'Europa Mediterrània. En formen part administracions públiques i privades, i ofereix serveis per a la cooperació en xarxa entre les seves universitats: gestió de projectes, suport a la recerca i mobilitat, divulgació del coneixement i organització d'activitats formatives. En conjunt representa 500.000 estudiants, 40.000 professors i 10.000 PAS. Així mateix, posa en contacte 12 parcs científics i tecnològics.

La Xarxa Vives és regida per un Consell General format per tots els rectors en igualtat de representació del qual en depèn la presidència semestral rotatòria, una Comissió Permanent amb representants de totes les universitats, disset Comissions de Treball i una Secretaria Executiva.

www.vives.org

4.10. Federació d'Organitzacions Internacionalment Reconeixudes (FOCIR)

Es tracta d'una organització no governamental creada el 1995 per a la concertació de les associacions catalanes interessades en el foment de la seva presència internacional. És una entitat d'informació i serveis als seus associats, i un centre d'estudis sobre la diplomàcia pública i la paradiplomàcia.

Algunes organitzacions internacionals estableixen la condició prèvia de representar un Estat per tal de poder-ne ser membre. La FOCIR agrupa aquelles organitzacions catalanes que ja tenen una representació internacional, i aquelles que volen iniciar un procés de reconeixement internacional. Actualment, en formen part una setantena d'entitats, sobretot del món de l'esport, la cultura, la ciència, la joventut i col·legis professionals, entre d'altres.

La FOCIR es regeix per uns estatuts aprovats el 2010 i s'organitza en una Assemblea General, una Junta Directiva i el Secretariat

www.focir.cat

Aquest informe sobre *“Les relacions de cooperació entre Catalunya i l'Estat espanyol”* ha estat elaborat pel Consell Assessor de la Transició Nacional, que està integrat per:

Carles Viver i Pi-Sunyer
President

Núria Bosch i Roca
Vicepresidenta

Enoch Albertí i Rovira

Germà Bel i Queralt

Carles Boix i Serra

Salvador Cardús i Ros

Àngel Castiñeira i Fernández

Francina Esteve i García

Joan Font i Fabregó

Rafael Grasa i Hernández

Pilar Rahola i Martínez

Josep Maria Reniu i Vilamala

Ferran Requejo i Coll

Joan Vintró i Castells

Víctor Cullell i Comellas

Secretari